

Яковенко М.Б.

студент,

Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки

Національної академії Служби безпеки України

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ: ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ

У сучасному суспільстві існують загрози, пов'язані із механізмами порушення правових принципів і засад. Так, одним із них є легалізація відмивання коштів, процес, за допомогою якого створюються, з'являються і використовуються доходи, отримані за межами дії правового поля держави. Доходи, отримані злочинним шляхом, проводяться через фінансові потоки з метою приховування їхнього незаконного походження і надання їм статусу легально отриманих. Відмивання грошей є складною послідовністю операцій в системі фінансових розрахунків і належить до злочинів глобального характеру, що вимагає від суб'єктів державного управління запобігання та протидії легалізації (відмивання) злочинних доходів.

Метою статті є прослідкувати багатовекторність легалізації відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом. Поставлена мета визначає задачі статті: 1) дослідити термінологічний статус та 2) проаналізувати підходи до класифікації легалізації відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом.

У Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 28.11.2002 № 249-IV у переліку термінів можна знайти визначення: «До легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов'язані з коштами (власністю), одержаними (здобутими) внаслідок вчинення злочину, спрямовані на приховування джерел походження зазначених коштів (власності) чи сприяння особі, яка є співучасником у вчиненні злочину, що є джерелом походження зазначених коштів (власності)» [1]. Як бачимо, визначення чітко прописане у законодавстві України, але серед вчених не існує одностайної думки щодо єдиної класифікації та механізмів протидії такому явищу, як легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

За даними Державної служби фінансового моніторингу України доходи, отримані злочинним шляхом, використовуються для «досягнення злочинцями певних цілей:

- приховування слідів походження доходів, отриманих з незаконних джерел;
- приховування осіб, що отримали (отримують) незаконні доходи й тих, що ініціюють сам процес відмивання;
- забезпечення зручного й оперативного доступу до коштів, отриманих з незаконних джерел;
- створення умов для безпечного й комфортного використання коштів, отриманих з незаконних джерел» [6].

Глобальні тренди свідчать про те, що із розвитком технологій та техногенного суспільства все ширшою стає різноманітність злочинів, пов'язаних із відмиванням та легалізацією доходів.

П. Перепічка пропонує таку структуру схем легалізації доходів:

I. Фінансово-господарські операції, які використовуються у схемах легалізації доходів.

1) Операції під час яких відбувається перерозподіл доходів (активів) від одного суб'єкта до іншого:

-безоплатна передача активів у вигляді спонсорської (благодійної) допомоги;

- продаж товарів за ціною, набагато меншою від їх реальної вартості;
- оплата послуг, які фактично підприємство не отримує.

2) Операції які не призводять до перерозподілу доходів між її учасниками:

-звичайне придбання товарів за ціною, що відповідає їх реальній (ринковій) вартості.

II. Етапи схем із легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом:

1. Виведення активів із офіційного фінансово-господарського обігу:

– конвертація та інше.

2. Тіньове(неофіційне, документально не зафіксоване переміщення активів).

3. Уведення активів до офіційного фінансово-господарського обігу(розміщення).

4. Офіційне переміщення активів від одного суб'єкта до іншого(розшарування та інтеграція).

5. Здійснення з активами звичайних операцій з метою: заплутування схем легалізації, напрацювання «білої біографії» доходів, надання їм потрібної форми (інтеграція) тощо [5].

Цікавим є те, що більшість незаконних операцій проводяться шляхом безготівкових обороток, а також переміщень високо цінних ліквідних активів (готівкових аналогів) як у межах однієї країни, так і на транснаціональному рівні.

П. Захаров зазначає, що «у схемах відмивання злочинних доходів простежується комбінування різних фінансових інструментів паралельно з готівкою, зокрема:

- договори відступлення прав вимоги;
- використання підставних осіб для надання псевдопослуг;
- «фіктивні» цінні папери (векселі, акції, інвестиційні сертифікати);
- фіктивні послуги, зокрема страхове відшкодування за фіктивними страховими випадками;
- фінансова та благодійна допомога;
- інші види позик» [4].

Р. Баранов розглядає такі схеми легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом,

- незаконна конвертації грошових коштів із використанням фіктивних підприємств;
- здійснення спекулятивних операцій із цінними паперами;
- здійснення шахрайських операцій з землею та об'єктами нерухомості;
- у результаті незаконного відшкодування з бюджету ПДВ та у процесі приватизації державного майна;
- за участю банківських установ;
- за участю небанківських фінансових установ;
- з використанням САГП;
- з використанням віртуальних валют;
- з використанням Інтернет-казино [2].

В. Журавель класифікує:

- «введення «брудних» коштів зі сфери обігу тіньового капіталу з наданням видимості їм законного походження;
- зумовлену об'єктивними та суб'єктивними чинниками, взаємопов'язану із середовищем і в ньому відображену систему дій суб'єкта;
- типові схеми (типології), що полягають у здійсненні у певній послідовності «елементарних» фінансових і господарських операцій;

– невід’ємну складову технологій злочинного збагачення, тобто комплексів взаємопов’язаних злочинних дій, що поєднані в єдиний ланцюг злочинної поведінки, де власне легалізація є останньою ланкою [3].

Отже, виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновки, що статки,набуті поза межами правового поля,отримуються як у сфері господарської діяльності, так і у діяльності, що не пов'язана із господарюванням. Вони можуть бути інвестовані в нерухоме майно як найбільш ліквідне та для формування сталого капіталу, галузі та сфери економіки, які є високорентабельними, де обертаються великі фінансові та товарні потоки. Відмивання і легалізація коштів, отриманих злочинним шляхом, це проблема яка потребує скоординованої діяльності всіх органів державної влади задля вирішення цієї проблеми.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» від 28.11.2002 № 249-IV / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>

2. Баранов Р.О. Дисертація. Формування та реалізація державної політики запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. [Електронний ресурс] / Руслан Олександрович Баранов – Київ. 2018. – С. 3. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/pages/dop/138/files/1476ea53-bc6e-45b5-9b99-0930d6a75567.pdf>

3. Журавель В. Предикатний фактор у структурі елементів криміналістичної характеристики легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом / В. Журавель // Вісник Академії правових наук України. – Х. : Право, 2005. – № 1(40). – С. 182-189.

4. Захаров В.П. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: теоретико-правовий аспект. [Електронний ресурс] / В.П. Захаров – Львів. 2014. – Режим доступу: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2171/vnulpurn201480134.pdf>

5. Перепічка П. Схеми відмивання доходів: як їх розпізнати [Електронний ресурс] / Павло Перепічка // Фінансовий контроль. – 2008. – № 3. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/51696;jsessionid=CC8F4279728ED541F082811200CC8417>

6. Ризики використання готівки [Електронний ресурс] / Державна служба фінансового моніторингу України. – 2017. – Режим доступу: <http://www.sdfm.gov.ua/index.php?lang=uk>.